

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Божидара Искрева Кривирадева,
Софийски университет „Свети Климент Охридски”,
факултет по педагогика

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
професионално направление 3.4. Социални дейности, докторска програма „Организация и
управление на социалните дейности“

Автор: Наталия Герасимова Христова - Михайлова

Тема: Ефективност на работата със семейства на деца, ползващи социални услуги в
общността

Научен ръководител: доц. д-р Мая Любенова Чолакова, Югозападен университет
„Неофит Рилски“, факултет „Обществено здраве, здравни грижи и спорт“

1. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационното изследване е изключително актуална днес и в същото време малко изследвана в теоретико-приложен план у нас. Актуалността на темата произлиза и от това, че през последната година редица групи протестират относно държавната политика по социална закрила и защита на деца и семейства и преди всичко срещу приемането на изработения от Държавната агенция за закрила на детето десетгодишен стратегически документ, чрез който се чертае бъдещото развитие на социалната закрила на децата, а така също и протестите през последните месеци, относно новоприетия Закон за социалните услуги. Тук, разбира се, не искам да се спирам по-конкретно на основанията и аргументите за протест на част от населението, но това показва, че нещо в системата за социална закрила и защита на деца и семейства не се развива добре, че очевидно съществуват проблеми и държавата, в лицето на Министерство на труда и социалната политика и Държавната агенция за закрила на детето, трябва да вникнат в проблемите и да се опитат с общи усилия да ги разрешават един по един.

Темата на дисертационното изследване е пряко свързана с един от проблемите в системата за социална закрила и защита на деца и семейства и това заслужава адмирации, тъй като докторантката е успяла да прозре своевременно едно от предизвикателствата, стоящи пред системата и да се опита да търси решения и да формулира насоки за бързото и ефективното им преодоляване. Поради тази причина смятам, че представеният за обсъждане дисертационен труд има необходимите качества, за да бъде наречен актуален и значим, тъй като повдига редица практически въпроси, свързани с ефективността на социалната работа, осъществявана с деца и семейства, ползватели на социални услуги в общността.

2. Познаване на проблема

От текста на дисертационния труд става видно, че докторантката достатъчно добре познава системата за социална закрила и защита на деца и семейства у нас и това се вижда също така и от професионалното развитие на г-жа Михайлова, отбелязано в приложената автобиография. В текста на дисертационното изследване докторантката се е опитала да изясни базови понятия, широко използвани в практиката, в различните видове стратегически документи и нормативни актове, свързани с предоставянето на социални услуги в общността на деца, като „дете“, „детско благосъстояние“, „семейството като социален конструкт в контекста на социалната работа и в контекста на законодателството и социалните политики“, „теории и подходи за социална работа със семейства и деца в риск“. В дисертационния труд докторантката е изяснила същността и особеностите на социалните услуги в общността за деца и семейства в риск и възможностите за тяхната социална подкрепа у нас днес. Отделено е специално внимание на разкриването на същността и особеностите при измерване ефективността на социалната работа, осъществявана в общността на деца и семейства, намиращи се в рискова ситуация, като са представени подробно националните и европейските рамки и индикатори за измерване на качеството и ефективността на социалните услуги в общността за деца в риск. В текста на дисертационното изследване по един сполучлив начин е представено близкото развитие на социалните услуги за деца в риск, представени са основните стратегически документи (национални и международни), свързани с осигуряване благосъстоянието на децата и адекватната, своевременна грижа за тях, осъществявана от държавата от началото на 21 век до днес, а така също и действащата нормативна база и е отделено специално внимание на промените, които предстоят да се случат в началото на 2020 год. във връзка с новоприетия закон за социалните услуги в контекста на дисертационното изследване.

3. Методика на изследването

Методиката на емпиричното проучване е добре описана във втора и трета глава от дисертационното изследване. В тази глава докторантката много подробно описва изследваните групи лица (професионалисти, работещи в системата за социална закрила и защита на деца и семейства, деца и млади хора, ползващи различни видове услуги в общността и родители на деца в риск, ползващи социални услуги в общността) и методите (анкета, интервю, фокус-група и наблюдение), които е използвала при осъществяването на емпиричното изследване. Методиката на емпиричното изследване е сполучливо подбрана и позволява да бъдат постигнати поставените цели. Задачите, които си поставя докторантката при осъществяването на теоретико-емпиричното проучване, получават отговор чрез използваната методика на изследване. Използваните количествени и качествени методи при емпиричното проучване са съпроводени с адекватен анализ и направените изводи отговарят на анализирания резултат. Резултатите от осъщественото емпирично изследване са добре

онагледени в таблици и диаграми. Като едно логично обобщение на теоретико-емпиричното изследване докторантката изгражда сполучлив модел от индикатори, чрез които да може да се проследява и се прави оценка на качеството и ефективността на социалните услуги в общността от гледна точка на социалната работа със семействата на деца, ползващи такива.

4. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

В периода на докторантурата и писането на дисертацията докторантката има осем публикации, като пет от тях са в съавторство с научния ръководител и четири от тях са доклади, изнесени на различни видове научни форуми. Всички публикации са на български език, като една от тях е поместена в е-списание по Социална работа, една от статиите е публикувана в реферираното списание „Педагогика“, една презентация от конференция с международно участие, организирана от Ноу хау център за алтернативни грижи, Нов български университет и останалите публикации са от различни форуми, организирани от ЮЗУ „Неофит Рилски“. Една от публикациите е под печат.

Приложените в процедурата за доктор публикации кореспондират пряко с темата на дисертационния труд и е налице авторство, тъй като отразяват резултати от теоретико-емпиричното изследване.

5. Автореферат

Представеният автореферат отразява коректно основните резултати, постигнати в дисертационния труд. В автореферата докторантката добре и в максимална пълнота е отразила основните резултати, постигнати в дисертацията от осъщественото теоретико-емпирично изследване. Съобразно изискванията заложи в различните нормативни документи, регламентиращи подготовката и изработването на дисертационен труд за присъждането на образователната и научната степен „доктор“ докторантката е описала добре и с необходимата коректност и обективност научните приноси на труда и е включила списъка с публикациите, свързани с темата на дисертационното изследване.

6. Препоръки към докторанта, относно теоретико-емпиричното изследване на дисертационния труд.

- теоретико-емпиричното изследване би спечелило ако бъдат отразени и промените, осъществени в образователната система и приобщаването на различните рискови групи към нея. Така например в таблица 5. Анализ на съществуващите социални услуги в съответствие с мерките за закрила в семейна среда (твърдение „Насочване на детето към подходящи форми за ангажиране на свободното му време“) от дисертацията биха могли да се допълнят с услугите, предоставящи се в извънучилищна среда, като например Центровете за подкрепа

на личностното развитие. С влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование към основните функции на образователните институции освен възпитание и образование бе допълнена и социализираща функция и бяха създадени центрове, в които свободното време на децата да бъде ангажирано смислено и то да подпомага тяхното духовно и физическо израстване. Смятам, че социалните услуги в общността имат малко по-различни функции от това да осмислят и организират свободното време на децата и че за тази цел би трябвало продуктивно да се сътрудничи със звената и структурите от образователната система.

Твърдението „Съдействие за устройване на подходяща работа на нуждаещи се, навършили 16-годишна възраст, при установените в трудовото законодателство условия“ от таблица 5 на дисертационния труд не е коректно, тъй като в Центровете за обществена подкрепа, непълнолетните и пълнолетните лица, търсещи работа и желаещи да работят получават подкрепа от страна на служителите и биват професионално ориентирани от тях. От друга страна бих могла да допълня, че дирекциите „Бюра по труда“ също така сътрудничат на непълнолетни лица (над 16 години) и младите възрастни, напуснали образователната система и търсещи професионална реализация, като си взаимодействат активно както със самите клиенти, така също и с представителите на различните социални услуги в общността.

7. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Изводите и препоръките изведени от докторантката в дисертационното изследване и в автореферата могат да бъдат използвани при разработването на нормативните документи, свързани с качеството на социалните услуги, а така също при разработването и допълването на съществуващите стратегически документи, свързани със социалната работа с деца и семейства у нас.

Резултатите от емпиричното изследване би било добре да бъдат публикувани в книжно тяло и използвани за осъществяване на промяната в социалните услуги в общността за деца и семейства, която да бъде ориентирана към по-активна и по-резултатна работа с родителите на децата, ползващи социални услуги. Активната и целенасочена работа с родителите на децата, настанени в различни видове социални услуги в общността и подпомагането им би допринесло за осъществяването на ефективна политика по деинституционализация.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В заключение бих могла да напиша, че дисертационният труд *съдържа научно-приложни резултати, които представляват принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото приложение и съответния Правилник на ЮЗУ „Неофит Рилски“.*

Дисертационният труд показва, че докторантката Наталия Герасимова Христова-Михайлова *притежава* задълбочени теоретични знания и професионални умения в професионално направление Социални дейности, *демонстрира* качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване и адекватно интерпретиране на получените резултати.

Като резултат от всичко констатирано до тук относно дисертационния труд убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното теоретико-емпирично изследване, представено в дисертационния труд и автореферата, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Наталия Михайлова в професионално направление 3.4. Социални дейности.

16. 12. 2019 г.

Изготвил становището:

/доц. д-р Божидара Кривирадева/